

Tietotekstin osat

Navigoi tekstissä ja tunnista kirjoittajan työkalut

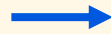
Kun tuntee tietotekstien rakenteita ja kirjoittajien usein käyttämiä keinoja,

- voi löytää itselle relevanttia tietoa nopeammin ja helpommin.
- oppii tunnistamaan monipuolisesti omalla alalla eri tarkoituksissa käytettävää sanastoa ja keskustelutapaa.
- saa malleja, joita voi käyttää myös omissa teksteissä.
- Tämän esityksen esimerkit on poimittu sekä akateemisista teksteistä että opiskelijoiden kirjallisista töistä.

Johdanto

Johdanto houkuttelee lukemaan

- Usein lukijaa **autetaan tutustumaan teemaan** niin, että alussa aihe liitetään ennestään tuttuihin asioihin: esimerkiksi ajattelemaan asiaa tarkemmin tai miettimään omia kokemuksiaan.

Vuorovaikutuksen edellytyksenä on, että ihmiset todella vaikuttavat toisiinsa ja toistensa sanomiin eivätkä vain reagoi niihin. Tämä ei onnistu ilman kuuntelemista.

Lähde: Välikoski 2015.

- **Kontekstin hahmottaminen** auttaa omaksumaan tekstin uusia käsitteitä ja sanastoa.

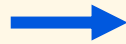

Ihminen toimii elämänsä aikana todella usein erilaisissa ryhmissä, kuten päiväkodissa, koulussa, työyhteisössä ja harrastuksissa. Ihmisillä on taipumus ryhmäytyä luonnostaan esimerkiksi kouluissa, joissa muodostuu erilaisia kaveriporukoita.

Lähde: Laurea-ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijoiden kirjallinen tehtävä 2023.

Johdanto viestii aiheen merkityksestä alalla

- Tarkoitus on herättää mielenkiintoa: kirjoittaja tekee näkyväksi, miksi aihe on tärkeä ja ajankohtainen.

JOHDANTO

Suomalaisista vankeusrangaistukseen tuomituista rikoksentehtäjäistä valtaosa on päihdeongelmaisia (Joukamaa ym. 2010), ja siten rikoksentehtäjien päihdekuntoutuksen kehittämistä voidaan pitää merkittävänä yhteiskunnallisena haasteena. Tässä artikkelissa tarkastelemme päihdekuntoutusta ja -kuntoutumista osana valvottua koevapautta.

Rantanen & Lindqvist 2018.

Johdanto tukee tiedonhakua

- Kertoo kirjoittajan **tavoitteista** ja tekstin **tarkoituksesta**.

Miksi tarvitaan työn muokkauksen toimintamalli?

Työn muokkausta ei vielä hyödynnetä riittävästi työpaikoilla ja työkyvyn tuen palveluissa. Tässä oppaassa kuvattu toimintamalli toivottavasti madaltaa työn muokkauksen kynnyksiä ja lisää tarvittavaa osaamista. Toimintamalli voi auttaa työpaikan johtoa ja esihenkilöitä ennakoimaan tulevia tilanteita ja toimimaan niissä johdonmukaisesti ja tasapuolisesti. Tämä auttaa työyhteisöä ymmärtämään, että “näin meillä toimitaan”.

Lähde: Nevala, Pehkonen, Virtanen, Juvonen-Posti, Mattila-Holappa ja Tantturi 2023.

- Esittelee **näkökulman** ja **rajauksen**.

- Suosituksen tavoitteena on tietoa lisäämällä selkeyttää huumeongelman hoitoa, parantaa moniammatillista yhteistyötä, edistää verkostoitumista ja vaikuttaa asenteisiin.
- Tässä suosituksessa käsitellään huumaavaan tarkoitukseen käytettävien aineiden sekä huumeiden ja bentsodiatsepiinien sekakäytön aiheuttamia terveysongelmia.
- Tässä suosituksessa ei käsitellä muita riippuvuutta aiheuttavia aineita eikä lääkkeiden väärinkäyttöä.

Lähde: Huumeongelmat 2022. Käypä hoito -suositus.

Johdanto auttaa ennakoimaan

- Voi kuvata tekstin **jäsentelyä** varsinkin, jos kyseessä on laaja teksti.

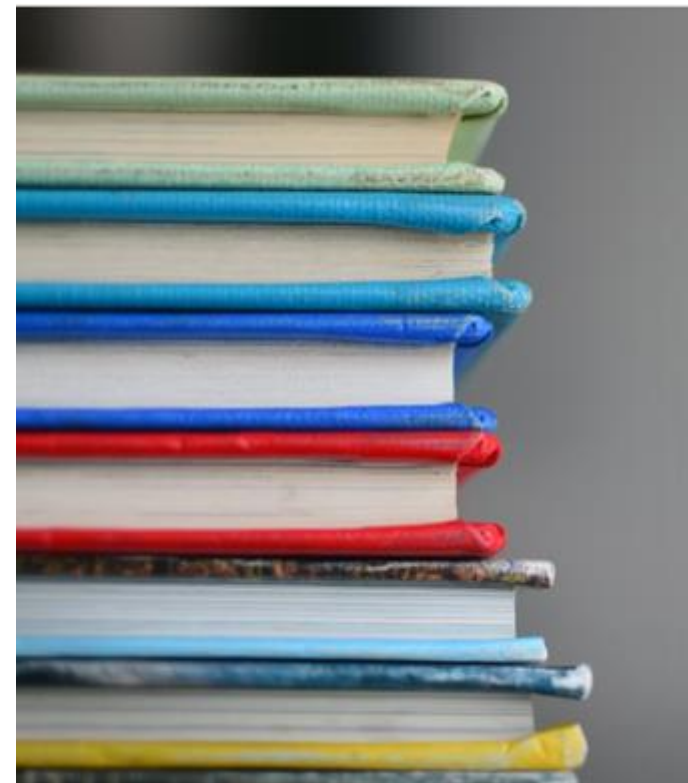
Koska ryhmän eri kehitysvaiheilla on omat ominaispiirteensä, olemme lähestyneet tehtävää jakamalla sen vaihekohtaisiin kokonaisuuksiin. Tarkoituksena on lisätä ymmärrystä ryhmän ohjaamisesta sen elinkaaren eri vaiheissa. Eri luvuissa tutkitaan tiettyyn vaiheeseen liittyviä piirteitä.

Laurea-ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijoiden kirjallinen tehtävä 2023.

- Nämä elementit auttavat **ennakoimaan ja arvioimaan**, millaista tietoa tekstistä voi löytää. Ennakointi taas tukee **päätelytaitoja**.

Opiskeluvinkki

- Jos aihe on uusi ja tuntuu vaikealta päästä sisään tekstiin, voi olla hyvä **aluksi tutustua** teemaan joillain sellaisella kielellä, jota osaa enemmän. Kun teema on tuttu, tekstiä on helpompaa lukea myös suomeksi.

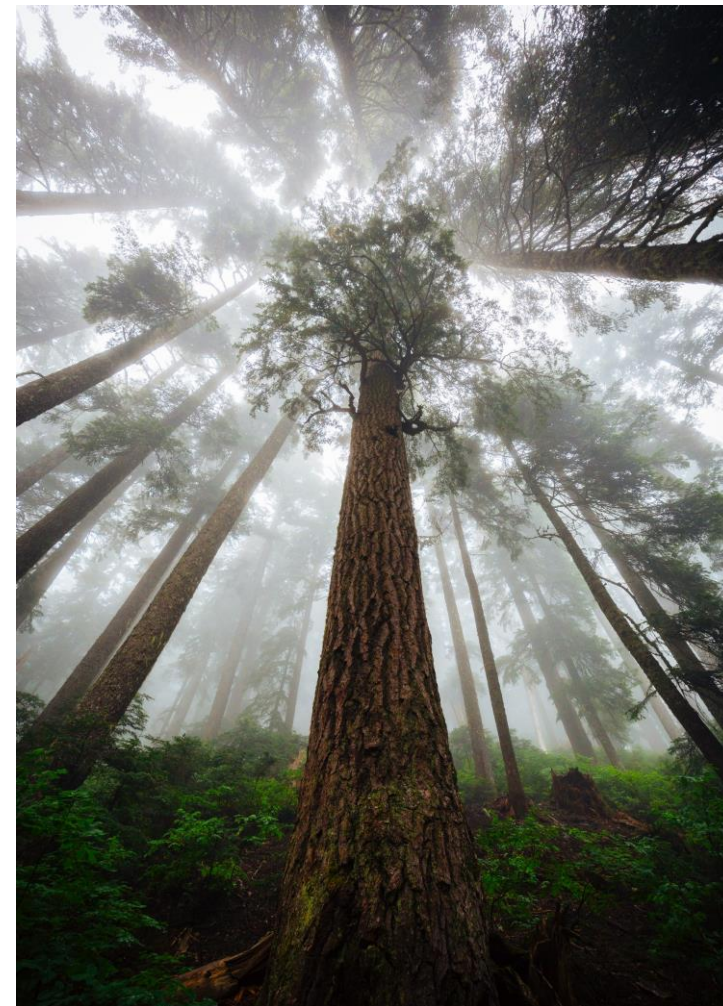
Monikielisyttä kannattaa hyödyntää uusiin teemoihin tutustuttaessa.

Kuva: Kimberly Farmer / Unsplash

Käsittelyosa

Käsittelyosa

- Käsittely on tekstin laajin osa.
- Käsittelyosa etenee kirjoittajan suunnitteleman **jäsentelyn** mukaisesti.
- Jäsentely perustuu kirjoittajan **pääideoihin** ja niitä täydentäviin **yksityiskohtiin**.
- Hyvä **otsikointi** tekee nämä ajatukset näkyviksi jo sisällysluettelossa.

Käsittelyosa muodostaa tekstin rungon.
Kuva: Dave Hoefler / Unsplash

Otsikointi näyttää pääideat

- Mitä voi päätellä opiskelijoiden saamasta tehtävästä tämän projektiraportin otsikoinnin perusteella?

1 Johdanto

2 Tutkimusnäyttöä liikunnan kokonaisvaltaisesta vaikutuksesta

3 Liikunta vahvistaa nuorten elämänhallintaa

4 Toimintaympäristönä lastenkoti

4.1 Lastenkoti pääkaupunkiseudulla

4.2 Pajaluokka suuressa Etelä-Suomen kaupungissa

5 Projektin toteuttaminen

5.1 Havainnointia vuorovaikutuksesta

5.2 Reflektointia projektin toteuttamisesta

6 Oppimiskokemukset ja pohdinta

Lähteet

Käsittelyosan pääelementit

- Monet tietotekstit muodostuvat kahdesta toisiaan tukevasta elementistä: perinteisesti alkupuolella esitellään, mitä aiheesta tiedetään aikaisemman tutkimuksen perusteella.
- Loppuosa käsittelystä riippuu kuvatun toiminnan luonteesta: esimerkiksi tutkimusta ja kehittämistyötä esitellään eri tavoin.
- Projektiraporteissa kuvataan toimintaympäristöä ja kerrotaan tiiviisti toiminnan suunnittelusta, toteutuksesta ja arvioinnista.

1 Johdanto

2 Tutkimusnäyttöä liikunnan kokonaisvaltaisesta vaikutuksesta

3 Liikunta vahvistaa nuorten elämänhallintaa

4 Toimintaympäristönä lastenkoti

4.1 Lastenkoti pääkaupunkiseudulla

4.2 Pajaluokka suuressa Etelä-Suomen kaupungissa

5 Projektin toteuttaminen

5.1 Havainnointia vuorovaikutuksesta

5.2 Reflektointia projektin toteuttamisesta

6 Oppimiskokemukset ja pohdinta

Lähteet

Laurea-ammattikorkeakoulun rikosseuraamusalan sosionomiopiskelijoiden kirjallinen tehtävä 2023.

Lähteet näkyvät

- Kun teksti perustuu taustakirjallisuuteen, se näkyy viitteinä lähteisiin.
- Lähteiden tiedot tukevat pääideaa, ja kirjoittaja on referoinut ne omin sanoin.

Tehokas kuunteleminen on osa viestintäosaamista

Kuuntelemisella on selkeä yhteys yksilön (Bond, Davis, Thompson, Foley & de Witt, 2008) ja organisaation hyvinvointiin (Koivunen, 2007) sekä organisaatiokulttuuriin (Brownell, 2010). On tutkittu, että liike-elämässä tehokkaat kuuntelijat osaavat tulkita sanotun, arvioida kriittisesti sanoman sisältöä sekä vastata tarkoituksenmukaisesti sanottuun (Crittenden & Crittenden, 1985). Toisaalta esimerkiksi Harvardin MBA-opiskelijat hallitsivat nämä taidot heikosti (Alsop, 2002). Myös urakehitys näyttää korreloivan tehokkaan kuuntelemisen kanssa (Hymowitz, 2004).

Lähde: Välikoski 2015.

Sitran tuorein megatrendiraportti (Dufva 2019, 52-53) mainitsee tunteet yhtenä metatrendinä. Raportin mukaan metatrendi vaikuttaa siihen, miten itse megatrendi toteutuu. Tunteita pidetään raportin analyysin mukaan tulevaisuudessa yritysten sekä yksilöiden näkymättömänä voimana. Myös The World Economic Forum listaa tunnetaidot yhtenä merkittävänä tulevaisuuden työelämän osaamisalueena (Hingel & Ratcheva 2020).

Lähde: Laurea-ammattikorkeakoulun tradenomiopiskelijan kirjallinen tehtävä 2023.

Kun kirjoittaja raportoi omaa työskentelyään

- Käsittelyosassa kirjoittaja **esittelee** myös **omaa työskentelyään**: esimerkiksi projektin toteutusta tai tutkimuksen tuloksia.
- Tuloksia voidaan **havainnollistaa** aineistoesimerkeillä, kuvioilla ja taulukoilla.

Myös haastatteluissa opiskelijat toivat esille vaikeuksia saada tukea ja apua opinnoissa suoriutuakseen. Lähes kaikki haastatellut opiskelijat korostivat oman aktiivisuuden merkitystä tuen hakemisessa. Hankalaksi koettiin usein jo tiedon löytäminen siitä, mistä mahdollisia oppilaitoksen tarjoamia tukitoimia tai yksilöllisiä opiskelujärjestelyjä voisi hakea.

Jokaista asiaa selvittäessä on nykyään ensin selvitettävä tarkkaan, keneltä asiaa edes voi kysellä – sama kysymys voi kulkea todellakin usean henkilön kautta. Tämä on uuvuttavaa. Opettajat itse ovat myös ylityöllistettyjä, eikä heillä ole aikaa tarjota yleistä apua. (Opiskelijakysely.)

Korkeamäki & Vuorento 2021.

Kuviot ja taulukot helpottavat keskeisen tiedon ymmärtämistä

Visuaaliset elementit tukevat tekstiä.

Jotta uudesta aiheesta saa

kokonaiskuvan, ihan aluksi

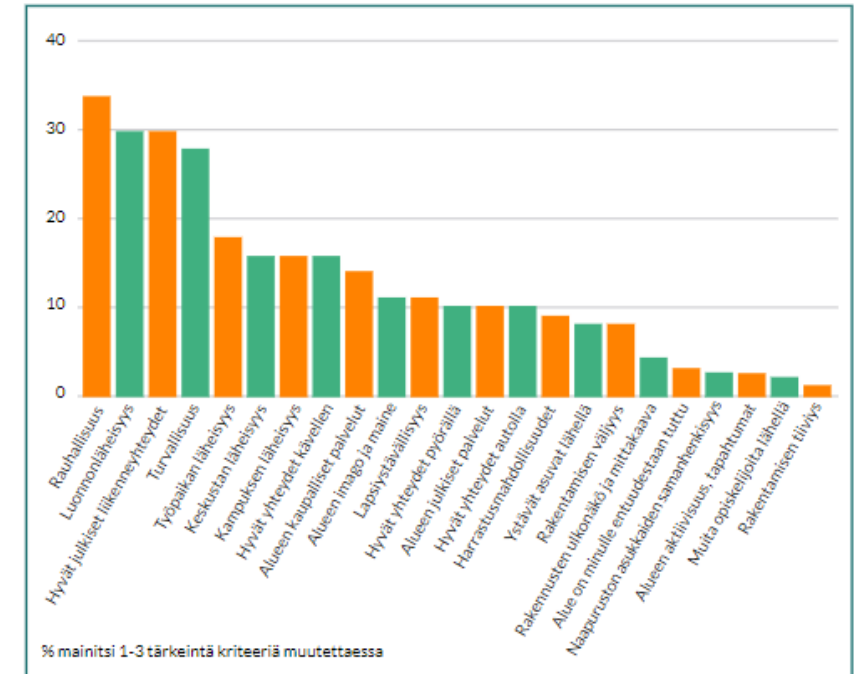
kannattaakin silmäillä tekstin kuvat,

kuvatekstit, malliesimerkit, infograafit

ja taulukot.

Opiskelijat arvostavat rauhallista luonnonläheistä asuinympäristöä, josta on helppo liikkua julkisilla

Ammattikorkeakouluopiskelijoilla uuden asuinalueen valintaan vaikuttava kriteeristö on kirjava, mutta muutettaessa keskiöön nousivat rauhallisuus, luonnonläheisyys, hyvät julkiset liikenneyhteydet ja turvallisuus. Vähiten tärkeitä tekijöitä sen sijaan olisivat rakentamisen tiiviys, muiden opiskelijoiden lähellä olo, alueen aktiivisuus ja tapahtumat sekä naapuruston asukkaiden samanhenkisyys. Lapset erottelivat vastaajia ja lähes puolet heistä, joilla oli huollettavia lapsia, pitivät lapsiystävällisyyttä yhtenä tärkeimmistä kriteereistä uudelle asuinalueelle muutettaessa.

Lähde: Ammattikorkeakouluopiskelijoiden arvot ja asenteet 2022.

Opiskeluvinkki

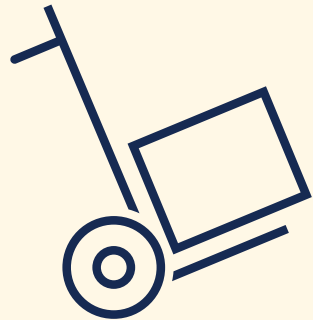
Kun lukee tietotekstiä, värien käyttö ja muut visuaaliset keinot voivat auttaa myös tekstin **pääajatusten** erottelemisessä: alleviivaaminen, **ympyröiminen** tai **ajatuskartan piirtäminen** tukevat ymmärtämistä. Hyvä keino on myös opiskelukaverin kanssa keskusteleminen ja merkintöjen vertaileminen.

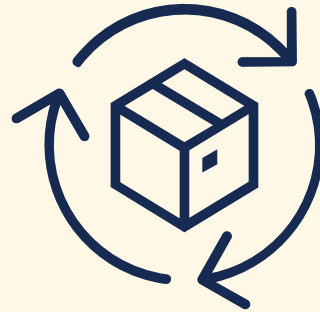
Kuva: Camara Negra / Unsplash

Päätäntäluku – tekstin loppuosa

Esimerkkejä päätäntäluvun sisällöistä

Tiivis yhteenveto
työn tuloksista ja
soveltamis-
mahdollisuuksista

Prosessin arviointi, johon
tutkimusteksteissä sisältyy
tulosten luotettavuuden ja
tutkimuseettisten
kysymysten arviointi.

Johtopäätökset,
suositukset ja kannanotot
sekä mahdolliset
jatkotutkimuksen aiheet

Tärkeät tulokset pienessä paketissa

- Yhteenvedo-osasta voi saada nopeasti selville aiheen **tärkeimmät tulokset**.

Kirjaaminen voidaan nähdä työtä tukevana, tärkeänä asiana. Lasten kehitystä on helpompi seurata, kun on kirjallista dokumentaatiota, johon tukeutua. Asiakirjat, suunnitelmat ja testit auttavat päiväkodin eri osa-alueiden toiminnassa, esimerkiksi yhteistyössä vanhempien ja koulujen kanssa. Kirjaaminen on tärkeää myös hallinnon tehtävissä ja henkilöstöön liittyvissä asioissa. Päiväkotien työntekijät pitävätkin kirjaamista tärkeänä osana työtänsä, ja osa kirjoittamisesta on lakisääteistä.

Lähde: Pyhäniemi 2017.

Tämä tutkimus vahvistaa aiempia tutkimuksia ja selvityksiä toimintarajoitteita kokevien opiskelijoiden muita opiskelijoita kielteisemmistä kokemuksista opiskelujen eri osa-alueilla. Toisaalta korkeakouluopiskelu koettiin tärkeänä.

Lähde: Korkeamäki & Vuorento 2021.

Prosessin, työn vahvuuksien ja tietojen luotettavuuden arviointi

- Kun projektia tai tutkimusta arvioidaan, palataan alkuun: **mitä haluttiin tietää tai saada aikaan** – ja päästiinkö siihen.
- Tutkimuksellisessa tekstissä tuodaan näkyväksi myös sellaiset rajoitukset, jotka **vaikuttavat tuloksiin.**

Meidän havaintomme oli myös, että kun lähdetään toimimaan uusien nuorten kanssa, on tärkeää olla avoimin mielin ja kuunnella tarkkaan. Pajaluokan nuoren kanssa meillä oli suunnitelma, mutta toiminnan alussa huomasimme, että sitä kannattaa ehkä hieman muokata tilanteen mukaan.

Itse projektityön tekemisessä huomasimme, että olisi ollut tärkeää tehdä tarkempi suunnitelma ja työnjako heti alussa ja myös yhdessä kirjoittaminen olisi voinut olla hyvä idea. Nyt jokainen kirjoitti oman osuutensa erikseen ja kokonaisuuden suunnittelu oli vaikeaa. Prosessi oli kuitenkin opettavainen ja ensi kerralla osaisimme varmasti suunnitella työn huolellisemmin.

Lähde: Laurea-ammattikorkeakoulun rikosseuraamusalan sosionomi-opiskelijoiden kirjallinen tehtävä 2023.

Tutkimuskohteena olevista asioista on myös saatavilla tietoa hyvin rajallisesti rekistereistä. Tämä koskee erityisesti oppimisvaikeuksia, mutta myös mielenterveysongelmia kokevia opiskelijoita. Omaa ilmoitusta on pidetty luotettavana esimerkiksi oppimisvaikeuksien näkökulmasta (Hock 2012). Toisaalta mahdollisuus hyödyntää rekisteriaineistoja olisi hyödyllinen esimerkiksi sosiaalisen taustan tarkastelussa, sillä kyselyissä esille tuotu sosioekonominen tieto voi olla puutteellista (esim. Weedon 2017).

Lähde: Korkeamäki & Vuorento 2021.

Johtopäätökset, suositukset ja kannanotot

- Kehittäminen kuuluu asiantuntijan keskeisiin tehtäviin. Kehitys- ja tutkimusraportit päättyvätkin usein **huolella perusteltuihin** suosituksiin.

Koska projektityöskentely tulee jatkossa olemaan mitä enemmässä osin suuri palanen tulevaisuuden yritysmaailman työskentelytapoja, tulen itse käyttämään sen ymmärtämiseen enemmän aikaa sekä muistuttamaan myös muita esimerkiksi viestinnän tärkeydestä. Kukaan ei synny täydelliseksi projektityöntekijäksi, vaan sitä opitaan koulutusten ja työelämän kautta. Projektiosaamista tulee ylläpitää sekä pyrkiä osaamisen kartoittamiseen. Toimivat projektityöt auttavat organisaatiota keskittämään voimavarojaan muualle, jolloin se palvelee myös yksittäistä työntekijää.

Lähde: Laurea-ammattikorkeakoulun tradenomiopiskelijan kirjallinen tehtävä 2023.

Vankiloiden palveluohjausta ja lähityötä edelleen kehittämällä olisi mahdollista päästä siihen, että valvottu koevapaus ja siihen liittyvä päihdekuntoutus tukisi entistä paremmin vangin kokonaisvaltaista kuntoutumista ja siviiliin paluuta.

Lähde: Rantanen & Lindqvist 2018.

Tekstinäytteiden lähteet

- Ammattikorkeakouluopiskelijoiden arvot ja asenteet 2022. Helsinki: Suomen opiskelijakuntien liitto – SAMOK ry. <https://samok.fi/julkaisut/selva-enemmisto-amk-opiskelijoista-ajattelee-aanestavansa-seuraavissa-vaaleissa/>
- Huumeongelmat. Käypä hoito -suositus. Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecimin ja Päihdelääketieteen yhdistyksen asettama työryhmä. Helsinki: Suomalainen Lääkäriseura Duodecim, 2022 (viitattu 14.6.2023). Saatavilla: www.kaypahoito.fi
- Korkeamäki, J. & Vuorento, M. (2021). Ilmoitettujen terveyst- ja toimintarajoitteiden vaikutus korkeakouluopiskeluun. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 2021:16. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/163007>
- Nevala, N., Pehkonen, I., Virtanen, M., Juvonen-Posti, P., Mattila-Holappa, P. ja Tantt, A. 2023. Työn muokkauksen toimintamalli. Opas työpaikoille ja työkyvyn tuen ammattilaisille. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/146545/TTL-978-952-391-052-2.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Pyhäniemi, S. 2017. Lastenhoitoa vai kirjaamista? Kyselytutkimus kirjaamisesta päiväkodeissa. Teoksessa Tiilikä, U. & Karvinen, K. (toim.) Elämän ja kuoleman tekstit. Kirjoittaminen sosiaali- ja hoitotyössä. Kotimaisten kielten keskuksen verkkojulkaisu 50. Helsinki: Kotimaisten kielten keskus. https://kaino.kotus.fi/www/verkkojulkaisut/julk50/Elaman_ja_kuoleman_tekstit.pdf
- Rantanen, T. & Lindqvist, M. 2018. Päihdekuntoutus rikoksentekijöiden kuntoutuksessa. Janus vol. 26 (1) 2018, 3–20. <https://journal.fi/janus/article/view/63165/30876>
- Välkoski, T.-R. 2015. Kuuntelemisen taito. Viestijät.fi. Viitattu 14.6.2023. <https://viestijat.fi/kuuntelemisen-taito/>
- Laurea-ammattikorkeakoulun opiskelijoiden tehtävien katkelmat julkaistu kirjoittajien luvalla.

©2023 Pipsa Kostamo, Sanna Kukkonen ja Kristiina Kuparinen

Lukustrategiat: Tietotekstin osat -materiaali, toukokuu 2023, jonka tekijät ovat Pipsa Kostamo, Sanna Kukkonen ja Kristiina Kuparinen, on lisensoitu [Creative Commons Nimeä 4.0 Kansainvälinen -lisenssillä](#). Materiaali on saatavilla osoitteessa [Kielibuusti.fi](#).

Lukemisen iloa!

kielibuusti-info@helsinki.fi